

Innholdsoversikt

Kapittel 1	
Innledning	15
Kapittel 2	
Formål og parter	29
Kapittel 3	
Sentrale prinsipper for håndhevelse av «uten virkning»	66
Kapittel 4	
Vilkår for «uten virkning»	105
Kapittel 5	
Oppsigelsesplikt ved ulovlige direkte anskaffelser?	172
Kapittel 6	
Hva «uten virkning» innebærer	207
Kapittel 7	
Erstatning ved «uten virkning»	302

Innhold

Forord	5
Kapittel 1	
Innledning	15
1.1 Tema og aktualitet	15
1.2 Opplegget videre	16
1.3 Den videre fremstillingen	17
1.3.1 Avgrensninger	17
1.3.2 Definisjoner	19
1.3.3 Den juridiske metoden	20
1.3.4 Bakgrunnsretten	27
Kapittel 2	
Formål og parter	29
2.1 Innledning	29
2.2 Integrasjonsformålet som overordnet rettesnor	30
2.3 Anskaffelsesrettens formål	32
2.3.1 Anskaffelsesrettens formål på EU-nivå	32
2.3.2 Anskaffelsesrettens formål på nasjonalt norsk nivå	39
2.4 Formålet med sanksjonen «uten virkning»	43
2.4.1 Det bakenforliggende grunnlaget	43
2.4.2 Preventiv virkning	44
2.4.3 Gjenopprettelse av konkurransesituasjonen	48
2.5 Partene og deres interesser og insentiver	52
2.5.1 Oppdragsgiver	52
2.5.2 Valgte leverandør	56
2.5.3 Klager	58

2.5.3.1	Privat håndhevelse av anskaffelsesregelverkets kunngjøringsplikt	58
2.5.3.2	Klager som privat håndhever	61

Kapittel 3

Sentrale prinsipper for håndhevelse av «uten virkning»	66
3.1 Innledning	66
3.2 Utgangspunktet om medlemsstatenes autonomi	66
3.3 Skrankene for prosessuell autonomi	71
3.3.1 Sekundærretten	71
3.3.2 Domstolsadgangsprinsippet	75
3.3.3 Ekvivalensprinsippet	79
3.3.4 Effektivitetsprinsippet	82
3.3.4.1 Innledning	82
3.3.4.2 Effektivitetsprinsippets utvikling og prosessuelle side	82
3.3.4.3 Materiell side og rettsbeskyttelse	86
3.3.4.4 Forholdet mellom effektivitetsprinsippet som bakgrunnsrett og særlovgivning	93
3.3.4.5 Effektivitetsprinsippets betydning for nasjonal gjennomføring av «uten virknings» rettsvirkninger	98
3.3.4.6 Effektivitetsprinsippets betydning for forståelsen av rettsvirkningene av «uten virkning»	101
3.3.4.7 Kort om vurderingen av om nasjonal rett er i samsvar med effektivitetsprinsippet	103

Kapittel 4

Vilkår for «uten virkning»	105
4.1 Innledning	105
4.2 Rettslig grunnlag for «uten virkning»	105
4.2.1 Hjemmelen for «uten virkning» og behovet for den	105
4.2.2 Domstolenes plikt til å kjenne kontrakten «uten virkning»	110
4.2.3 Objektive vilkår	113
4.3 Vilkårene	114
4.3.1 De generelle vilkårene	114
4.3.2 Ulovlig direkte anskaffelse	116
4.3.2.1 Generelt om ulovlig direkte anskaffelse	116
4.3.2.2 Ulike typetilfeller ulovlige direkte anskaffelser	120
4.3.2.2.1 Mangelfull kunngjøring	120
4.3.2.2.2 Brudd på rammeavtaler	121

4.3.2.2.3	Anskaffelsen deles opp	122
4.3.2.2.4	Vesentlig endring	122
4.3.2.2.5	Utløpt vedståelsesfrist	130
4.4	«Uten virkning» ex tunc eller ex nunc	135
4.4.1	Innledning	135
4.4.2	Valgfrihet mellom ex tunc og ex nunc?	137
4.4.3	Vesentlig samme stand og mengde	140
4.4.4	Særproblemstillinger	146
4.4.4.1	Tidspunktet for ikrafttredelse av «uten virkning»	146
4.4.4.2	Allerede oppfylt kontrakt	149
4.4.4.3	«Uten virkning» fra kontraktsinngåelsen bare for varekontrakter?	153
4.5	Unntak	155
4.5.1	Innledning	155
4.5.2	Intensjonskunjgjøring	156
4.5.2.1	Om intensjonskunjgjøring	156
4.5.2.2	Kontraktsinngåelse i karen- eller suspensjonsperioden	159
4.5.2.3	Betydningen av subjektive forhold hos oppdragsgiver	160
4.5.3	Generelt unntak fra «uten virkning»	163
4.5.3.1	Innledning	163
4.5.3.2	Allmennhetens interesser	164
4.5.3.3	Norges sikkerhetsinteresser	170
4.5.3.4	Domstolenes kompetanse og alternative sanksjoner	170
 Kapittel 5		
Oppsigelsesplikt ved ulovlige direkte anskaffelser?		172
5.1	Innledning	172
5.1.1	Problemstillingen	172
5.1.2	Utgangspunktet om autonom frihet og hjemmelskrav	173
5.2	EU/EØS-rettslig oppsigelsesplikt?	175
5.2.1	Direktivene og effektiv håndhevelse	175
5.2.2	EU-domstolens praksis	178
5.2.3	Vurderinger av EU/EØS-retten	184
5.3	Oppsigelsesplikt i norsk rett?	187
5.3.1	Anskaffelsesloven og effektiv håndhevelse	187
5.3.2	KOFA-praksis	191
5.3.3	Oppsigelsesplikt basert på KOFAs praksis	197
5.3.4	Vurderinger av norsk rett	201

5.4 Forholdet mellom norsk oppsigelsesplikt og EU/EØS-retten 202
 5.5 Oppsigelsesrett og vilje til oppsigelse 205

Kapittel 6

Hva «uten virkning» innebærer 207

6.1 Innledning 207

6.2 Om å avklare innholdet i «uten virkning» i norsk rett 208

    6.2.1 Startposisjonen og problemet med å hente innhold fra lignende regler 208

    6.2.2 Analogi og induksjon 213

    6.2.3 Forholdet til konkurranseloven § 10 215

6.3 Innholdet i «uten virkning» 219

6.4 «Uten virkning» i betydningen ikke-oppfyllelse 223

6.5 «Uten virkning» i betydningen gjenopprettelse 228

    6.5.1 Innledning 228

    6.5.2 Reguleringsplikt og gjenopprettelsesgrunnlaget 229

        6.5.2.1 EU/EØS-reguleringsplikt og norsk regulering av tilbakeføringsoppgjøret 229

        6.5.2.2 Grunnlaget for tilbakeføring 235

    6.5.3 Gjenopprettelse ved «uten virkning» for fremtidige ytelser 239

        6.5.3.1 Innledning 239

        6.5.3.2 Etter gjensidig oppfyllelse 240

        6.5.3.3 Materialer og utstyr som ikke anses overført til oppdragsgiver 240

        6.5.3.4 Leveranser på kreditt 242

        6.5.3.5 Valgte leverandørs mislighold 244

        6.5.3.6 Førtidig levering 245

        6.5.3.7 Oppdragsgivers forskuddsbetaling 249

    6.5.4 Gjenopprettelse ved «uten virkning» fra kontraktsinngåelsen 255

        6.5.4.1 Innledning 255

        6.5.4.2 Tilbakeføring av kontraktsytelsen 256

        6.5.4.3 Kompensasjon for nytte 257

        6.5.4.4 Tilbakeføring av kontraktssummen 261

        6.5.4.5 Renter på kontraktssummen 262

    6.5.5 Fellesspørsmål ved fremtidig og fortidig virkning 266

        6.5.5.1 Tilbakeholdsrett og tilbakeleveringssted 266

        6.5.5.2 Samarbeid om avviklingen av kontrakten 268

        6.5.5.3 Omsorgsforpliktelser og risiko 272

        6.5.5.4 Taushetsplikt 273

6.5.5.5	Uvillig oppgjør eller tvangsgjennomføring	274
6.5.5.6	Tidsfrister	276
6.5.5.7	Tredjeparters rettigheter	277
6.5.5.8	Er valgte leverandørs tilbakeføring begrenset til berikelse som er i behold?	279
6.6	Muligheten for delvis «uten virkning»	284
6.6.1	Innledning	284
6.6.2	Mangelfull kunngjøring	284
6.6.2.1	Ingen kunngjøring	284
6.6.2.2	Delvis kunngjøring	289
6.6.2.3	Flere kontrakter utgjør én anskaffelse	290
6.6.3	Tidsdifferensiert «uten virkning»	292
6.6.3.1	Andre tidspunkt enn kontraktsinngåelsen og rettskrafttidspunktet	292
6.6.3.2	«Uten virkning» både ex tunc og ex nunc på samme kontrakt	293
6.6.4	Vesentlig endring	296

Kapittel 7

Erstatning ved «uten virkning»	302
7.1 Innledning	302
7.1.1 Innledning	302
7.1.2 Erstatningsansvarets funksjon ved «uten virkning»	303
7.1.3 Begrepsavklaringer og avgrensninger	309
7.1.3.1 Begrepsavklaringer	309
7.1.3.2 Noen avgrensninger	312
7.1.3.2.1 Oppdragsgiver som skadelidt	312
7.1.3.2.2 Avtalte ansvarsfraskrivelser	312
7.1.3.2.3 Fremskyndet oppfyllelse av kontrakten	313
7.1.3.2.4 Underleverandørers erstatningskrav	314
7.2 EU/EØS-rett og nasjonal rett	315
7.2.1 Erstatning som EU/EØS-rett eller nasjonal rett?	315
7.2.2 Effektivitetsprinsippet som utfordring for effektivitet	321
7.3 Erstatningskrav fra valgte leverandør	322
7.3.1 Erstatningsansvar i eller utenfor kontrakt?	322
7.3.2 Positiv kontraktsinteresse til valgte leverandør	326
7.3.2.1 Hvilken kontrakt kreves det erstatning for?	326
7.3.2.2 Tapet	327
7.3.2.3 Erstatningsrettslig vern	328

7.3.2.3.1	Krever EU/EØS-retten erstatningsrettslig vern? ...	328
7.3.2.3.2	Tilbyr norsk rett erstatningsrettslig vern?	329
7.3.2.3.3	Tillater EU/EØS-retten erstatningsrettslig vern?	332
7.3.2.4	Ansvarsgrunnlag	339
7.3.2.4.1	Rettslig utgangspunkt for terskelansvaret	339
7.3.2.4.2	Forholdet til Francovich-ansvaret	342
7.3.2.4.3	Den konkrete ansvarsvurderingen ved ulovlige direkte anskaffelser	345
7.3.2.4.4	Den tilsidesatte bestemmelsen og konsekvensen av tilsidesettelsen	345
7.3.2.4.5	Eventuell klander	349
7.3.2.4.6	Eventuell unnskyldelig villfarelse	353
7.3.2.4.7	Subjektive unnskyldningsgrunner	356
7.3.2.4.8	Betydningen av at kontrakten bestrides	358
7.3.2.4.9	Oppsummering	359
7.3.2.5	Årsakssammenheng	360
7.3.2.6	Medvirkning og tapsbegrensningsplikt	362
7.3.3	Negativ kontraktsinteresse til valgte leverandør	365
7.3.3.1	Tapet	365
7.3.3.2	Ansvarsgrunnlag	366
7.3.3.3	Årsakssammenheng	371
7.3.3.4	Erstatningsrettslig vern	376
7.3.3.5	Medvirkning og tapsbegrensningsplikt	380
7.3.4	Erstatning for avviklingskostnader	383
7.3.5	Andre mulige tilnærminger for erstatning for positiv kontraktsinteresse	386
7.3.5.1	Innledning	386
7.3.5.2	Erstatning for positiv kontraktsinteresse knyttet til en hypotetisk kontrakt	386
7.3.5.2.1	Innledning	386
7.3.5.2.2	Erstatningsrettslig vern	387
7.3.5.2.3	Årsakssammenheng	389
7.3.5.3	Sjansetapserstatning for positiv kontraktsinteresse	393
7.3.5.3.1	Innledning	393
7.3.5.3.2	Erstatningsrettslig vern	393
7.4	Erstatningskrav fra potensielle tilbydere	398
7.4.1	Positiv kontraktsinteresse til potensielle leverandører	398
7.4.1.1	Erstatningsrettslig vern	398
7.4.1.2	Tap og ansvarsgrunnlag	401

INNHOOLD

7.4.1.3	Årsakssammenheng	401
7.4.1.4	Medvirkning og tapsbegrensningsplikt	403
7.4.2	Negativ kontraktsinteresse til potensielle leverandører	405
7.5	Erstatning til klager for privat håndhevelse	407
Registre	.....	413
Litteratur	.....	431
Stikkordregister	.....	443